

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΑΛΤΗΣ

(1917-1973)

του

Πάνου Μεταξά

Ο Δημήτριος Βαλής γεννήθηκε στα Λαγκάδια Γορτυνίας του νομού Αρκαδίας και ολοκλήρωσε τις εγκύκλιες σπουδές του στο Βαρβάκειο Πρακτικό Λύκειο Αθηνών. Ήταν το 4ο παιδί της οικογένειας, ο δε πατέρας του ήταν δάσκαλος. Στα πρώτα δύσκολα χρόνια των μαθητικών του σπουδών τον βοήθησε σημαντικά ο θείος του Κατσάνος, με τον οποίο διατήρησε στενή και θερμή σχέση για όλη του τη ζωή. Το 1935 εισήχθη στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, στην οποία εφοίτησε μέχρι την κήρυξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου, οπότε διέκοψε τις σπουδές του και ως εθελοντής υπηρέτησε ως λοχίας στην πρώτη γραμμή.

Μετά την κατάρρευση του μετώπου επέστρεψε στην κατεχόμενη Αθήνα, ολοκλήρωσε τις ιατρικές σπουδές το 1941, και άρχισε ειδικότητα Παθολογίας στην Α΄ Παθολογική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών, υπό τη διεύθυνση του Καθηγητή Λιβιεράτου. Το 1943 διέκοψε την άσκησή του και έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση κατά των Γερμανών κατακτητών, όπου διεκρίθη ως γενικός ιατρός μέχρι το τέλος του πολέμου. Μετά την απελευθέρωση, ολοκλήρωσε την ειδίκευσή του. Από το 1946-50 υπηρέτησε στο στρατό ως Ανθυπίατρος Υγειονομικού σε τάγμα Πεζικού και Χ.Μ.Ε. Κατά το χρονικό αυτό διάστημα υπηρέτησε στις πολεμικές επιχειρήσεις επιδείξας ανδρείαν, για την οποία τιμήθηκε με δύο πολεμικούς σταυρούς Γ΄ τάξεως και δύο μετάλλια εξαιρέτων πράξεων. Μετά το πέρας των στρατιωτικών επιχειρήσεων υπηρέτησε ως ανθυπίατρος στη Στρατιωτική Ιατρική Σχολή Θεσσαλονίκης, και άρχισε να εργάζεται στη Β΄ Παθολογική Κλινική του Πανεπιστημίου, που τελούσε τότε υπό τη διεύθυνση του Καθηγητή Ε. Παναγιωτόπουλου. Την περίοδο αυτή αναγορεύθηκε διδάκτορας της Ιατρικής Σχολής ΑΠΘ με την εργασία του η οποία θεωρήθηκε ότι διαπνέεται από κριτικό και

ερευνητικό πνεύμα, σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του Καθηγητή Κ.

Αλεξανδρίδη. Την ίδια εποχή (1950) διορίσθηκε πανεπιστημιακός επιμελητής της ίδια Κλινικής και τον επόμενο χρόνο (1951) ανέλαβε υποτροφία και μετέβη στη Γλασκώβη της Σκωτίας, όπου μετεκπαιδεύτηκε επί 4 χρόνια στην Παθολογία και Εργαστηριακή Ιατρική, αποσπώντας επαινετικά σχόλια των καθηγητών με τους οποίους συνεργάσθηκε. Παράλληλα, εκείνη την εποχή παρακολούθησε νυκτερινά μαθήματα φυσικοχημείας στο Πολυτεχνείο της Γλασκώβης. Για μικρό διάστημα μετεκπαιδεύτηκε σε εργαστήρια στο Λονδίνο και στη Στοκχόλμη.

Κατά το διάστημα της μετεκπαίδευσής του στη Γλασκώβη εργάσθηκε ερευνητικά επάνω στις διαταραχές του συντηρημένου αίματος στη μεταφορά οξυγόνου, η εργασία δε αυτή δημοσιεύθηκε στα εγκυρότερα ιατρικά περιοδικά της εποχής και εξακολουθεί να αναφέρεται μέχρι σήμερα στη διεθνή βιβλιογραφία. Την εργασία αυτή εμπνεύστηκε ο Βαλτής κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου, όταν ήταν υπεύθυνος της μονάδας αιμοδοσίας στη διάρκεια των μαχών του Γράμμου-Βίτσι. Η διαταραχή αυτή του αίματος φέρεται διεθνώς ως φαινόμενο Βαλτή, αποτέλεσε δε τη βάση της υφηγεσίας του, με την οποία αναγορεύθηκε υφηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης το 1955. Τα επόμενα χρόνια, έως το 1961, εργάσθηκε στη Β΄ Παθολογική Κλινική του ΑΠΘ, στο Ιπποκράτειο Νοσοκομείο, όπου ανέπτυξε εξαιρετική δραστηριότητα ως δάσκαλος και ως γιατρός.

Η διδασκαλία του στους φοιτητές της Ιατρικής άνοιξε κυριολεκτικώς νέους ορίζοντες για την εποχή της. Ως δάσκαλος κλινικής ιατρικής υπήρξε απaráμιλλος, διότι δεν περιοριζόταν στην περιγραφή των κλινικών εικόνων, αλλά έφθανε στη διάγνωση αναλύοντας τα ευρήματα του ασθενούς, βασιζόμενος στην παθολογική φυσιολογία. Ο πλούτος των γνώσεων και η κριτική προσέγγιση των προβλημάτων, σε συνδυασμό με το φυσικό γνώρισμα της γλαφυρότητας και το πάθος του για τη διδασκαλία, τον έκαναν ιδιαίτερα δημοφιλή, έτσι ώστε η φήμη του να απλωθεί πέραν των ορίων του Ιπποκρατείου Νοσοκομείου.

Στο νοσηλευτικό επίπεδο, ο Βαλτής εργάστηκε πρακτικώς σε όλους τους τομείς της Παθολογίας, κυρίως δε στην Αιματολογία, Καρδιολογία και Νεφρολογία. Η περίοδος της θητείας του στη Β΄ Παθολογική Κλινική του Ιπποκρατείου Νοσοκομείου υπήρξε μοναδική από κάθε άποψη, αν αναλογισθεί κανείς τις συνθήκες λειτουργίας του Νοσοκομείου, την εποχή εκείνη κατά την οποία η χώρα αρχίζει μόλις να αναλαμβάνει από τα τραύματα των πολεμικών συρράξεων της δεκαετίας 1940-49. Κατά την περίοδο αυτή, ο Βαλτής περιστοιχίστηκε από μία ομάδα νέων και ικανών συνεργατών, οι οποίοι εργάστηκαν με αυταπάρνηση και ενθουσιασμό, εμπνεόμενοι από το παράδειγμά του. Στο μικρό νοσοκομείο, με τις περιορισμένες έως ανύπαρκτες οικονομικές δυνατότητες, αναπτύχθηκαν μέθοδοι και έγιναν πρωτοποριακές για την εποχή τους ιατρικές εφαρμογές, οι οποίες ανέβασαν το επίπεδο της Ιατρικής της Θεσσαλονίκης και δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για προσαρμογή στις επερχόμενες εξελίξεις. Εφαρμόστηκαν για πρώτη φορά στην Ελλάδα (1950) περιτοναϊκές πλύσεις σε ασθενή με οξεία σωληναριακή νέκρωση, με αυτοσχέδιους καθετήρες και περιτοναϊκά διαλύματα. Η απόπειρα δεν απέδωσε πλήρως, διότι δεν υπήρχε εκείνη την εποχή ηπαρίνη, με αποτέλεσμα να αποφράσσονται οι καθετήρες. Αναπτύχθηκε εργαστήριο προσδιορισμού ηλεκτρολυτών και οξεοβασικής ισορροπίας και διενεργήθηκαν οι πρώτοι καθετηριασμοί δεξιών καρδιακών κοιλοτήτων (1956), γεγονός πρωτοποριακό, ακόμη και με διεθνή κριτήρια. Αυτό όμως που υπήρξε πιο ουσιαστικό, ήταν ότι η προσωπικότητα του Βαλτή ενέπνευσε στους φοιτητές της Ιατρικής και τους νέους ιατρούς την αγάπη για την Παθολογία με αποτέλεσμα να πνέει ένας άνεμος δημιουργίας και αισιοδοξίας.

Το 1961 εξελέγη τακτικός Καθηγητής Παθολογίας και ανέλαβε τη διεύθυνση της Α΄ Παθολογικής Κλινικής, στο Νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ, όπου και εργάστηκε τα επόμενα 12 χρόνια της σύντομης ζωής του. Κατά την περίοδο 1961-1973 ο Δ.Βαλτής προγραμμάτισε και οργάνωσε με δεξιοτεχνία την ανάπτυξη της Κλινικής και την ολοκλήρωση των στόχων του. Πλαισιώθηκε καταρχήν με νέους, κατά κανόνα,

αριστούχους ιατρούς, στους οποίους διοχέτευσε το πνεύμα της δημιουργίας και τη προόδου, καθώς και την αγάπη για τον άρρωστο, σε συνδυασμό με την πειθαρχία στην τήρηση των ηθικών κανόνων που διέπουν την ιατρική πράξη. Υπήρξε άτεγκτος και αυστηρός στην τήρηση της ιατρικής δεοντολογίας. Σε λίγα χρόνια η κλινική του κατέστη πρότυπος νοσηλευτική μονάδα, επίκεντρο της οποίας ήταν πάντα ο άρρωστος. Οι περισσότεροι από τους μαθητές και τους παλιότερους συνεργάτες του εξελίχθηκαν στη συνέχεια της σταδιοδρομίας τους και κατέλαβαν περίοπτες νοσοκομειακές και ακαδημαϊκές θέσεις. Τέσσερεις εξ αυτών έγιναν καθηγητές στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ένας στο Πανεπιστήμιο Θράκης, δύο στη Μεγάλη Βρετανία και ένας στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.

Παράλληλα αναπτύχθηκε και οργανώθηκε ολοκληρωμένο μικροβιολογικό, βιοχημικό και αιματολογικό εργαστήριο, και το 1969 τέθηκε σε λειτουργία εργαστήριο ενδοκρινολογίας και ραδιοϊσοτόπων, με *in vitro* και *in vivo* εφαρμογές, ενώ την ίδια εποχή λειτούργησε μονάδα στεφανιαίας νόσου. Η Α΄ Παθολογική Κλινική υπήρξε, την εποχή εκείνη, πρωτοπόρος στην προώθηση της Νεφρολογίας με την εφαρμογή των περιτοναϊκών πλύσεων και του τεχνητού νεφρού, σε περιπτώσεις καταρχήν οξείας και στη συνέχεια χρόνιας νεφρικής ανεπάρκειας. Η πρώτη εφαρμογή τεχνητού νεφρού, που υπήρξε και η πρώτη εν Ελλάδι, έγινε το 1961 με ένα παλιό μηχάνημα εκστρατείας. Τα επόμενα χρόνια η εφαρμογή του τεχνητού νεφρού γενικεύθηκε, η Κλινική εφοδιάστηκε με σύγχρονα μηχανήματα και το 1968 δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις, οι οποίες επέτρεψαν τη διενέργεια της πρώτης μεταμόσχευσης νεφρού στην Ελλάδα σε συνεργασία με τον Καθηγητή Τούντα.

Στο ακαδημαϊκό επίπεδο ο Δ. Βαλτής συνέχισε να είναι ο μοναδικός δάσκαλος, τόσο από αμφιθέατρο όσο και παρά την κλίνη του ασθενούς. Σε συνεργασία με τους βοηθούς του συνέγραψε ολοκληρωμένο βιβλίο Εσωτερικής Παθολογίας, το οποίο υπήρξε μοναδικό βοήθημα για τους τελειόφοιτους της Ιατρικής και τους νέους ιατρούς κατά τα έτη 1970-85. Ήταν αυστηρός στις πτυχιακές

εξετάσεις, αλλά δίκαιος και ασυμβίβαστος, επιβάλλοντας έτσι την αξιοκρατία, ώστε οι τελειόφοιτοι της Ιατρικής να τον θεωρούν τίτλο τιμής ότι τον είχαν δάσκαλό τους. Η παρουσία του Καθηγητή Δ. Βαλτή δεν περιοριζόταν μόνο στο νοσοκομειακό χώρο, αλλά επεκτεινόταν γενικότερα και σε άλλους τομείς. Διετέλεσε ιδρυτικό μέλος επιστημονικών εταιρειών, όπως της Ελληνικής Νεφρολογικής Εταιρείας, της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης Υπέρτασης και της Ελληνικής Εταιρείας Πυρηνικής Ιατρικής, των οποίων διετέλεσε και πρόεδρος. Υπήρξε δραστήριο μέλος της Ιατρικής Εταιρείας Θεσσαλονίκης και πρόεδρός της για δύο θητείες, 1969-71 και 1971-73.

Όλες οι παραπάνω δραστηριότητες δεν εμπόδισαν τον Βαλτή να παραμένει παραδοσιακός καλός οικογενειακός ιατρός, με την ιατρική τσάντα και τις κατ'οίκον επισκέψεις. Πίστευε βαθιά ότι το πρώτιστο καθήκον του ιατρού είναι να υπηρετεί τον ανθρώπινο πόνο και δεν αρνιόταν να αναλάβει την ευθύνη κάθε βαρέως πάσχοντος ασθενούς, οσάκις του εζητείτο. Διατηρούσε άριστες σχέσεις με το περιβάλλον των ασθενών εμφυσώντας αισιοδοξία και εμπιστοσύνη.

Ο Δ. Βαλτής ήταν εξαίρετος οικογενειάρχης, που σεβόταν και τηρούσε τις πατροπαράδοτες αξίες της φυλής μας.

Οι φιλίες του ήταν στενές και αδιατάρακτες, ενώ η αυστηρή και συγχρόνως προοδευτική του στάση στα ακαδημαϊκά θέματα δημιούργησε αντιπαλότητες, οι οποίες όμως ποτέ δεν έφτασαν στα όρια της εχθρότητας.

Αξιολογώντας την προσωπικότητά του, θα πρέπει κανείς να επισημάνει ότι χαρακτηριζόταν από αναμφισβήτητη ευφυΐα, διορατικότητα, εξαντλητική εργατικότητα και μοναδικό ενθουσιασμό, προσόντα τα οποία είχε θέσει στην υπηρεσία ενός και μοναδικού στόχου, την πρόοδο της ιατρικής επιστήμης στον τόπο μας. Παράλληλα υπήρξε ένας ακούραστος αγωνιστής για πρόοδο και αξιοκρατία. Ο πρόωρος χαμός του, το Δεκέμβριο του 1973, από οξύ έμφραγμα του μυοκαρδίου, άφησε ένα δυσαναπλήρωτο κενό στην οικογένειά του και στον ιατρικό κόσμο, και

την υποχρέωση στους διαδόχους του να συνεχίσουν το έργο του.

Πάνος Μεταξάς

Καθηγητής Παθολογίας